ושלש שורות. כל אחת כמין סנהדרי עשרים ושלשה שאם יחלקו הכ"ג רובן מחייבין ומישהו מזכין והטייה לרעה אין ע"פ אחד ולריך להוסיף שנים שנים עד שבעים ואחד הלכך לריך להושיב לפניהם תרבעים ושמנה להשלמת שבעים ואחד ולתו תורת לעשות שורות לתלמידים של כ"ד שתהא תורה אור מרובה משל דיינין, ולא לעשות שורות קטנות ולא שתים של כ"ג ואחד של שנים תלמידים הלכך עבדי שלש שורות: **וכל אחד מביר אם מקומו.** לפי שבתחלה כסדר הושיבום שורה ראשונה גדולה משל שניה והיא גדולה מן השלישית וגם בכל שורה ושורה הושיבום כסדר הגדול בראש שני למטה הימנו וכן סולן זה למטה מזה לפיכך לריך כל אחד להכיר מקומו: **סולרכו לסמוך.** כגון שמת אחד מן הדיינין סומכין לו מהראשונים שהם גדולים מכולן: **אחד מהשניים בא לו לראשונה כו'.** ולא שיביאו מן הקהל לראשונה לפי שהגדולים מן התלמידים שבשורות גדול מגדול שבקהל: **ולא היה.** לותו שבבר מן הקהל יושב במקומו של ראשון ראש בשורה שלישי אלא במקום השורה הראוי לו בסוף השורה וכן לותו שבא מן השלישי לשניה וכן לותו שבאמר מן הראשונים לא היה יושב במקומו של ראשון אלא כולן בסוף השורות וכל בני השורה נמשכין אים אים למעלה ממקומו וממלאין זה מקומו של זה מפני שהקטן שבדיינים גדול מן הגדול שבתלמידי הראשונה והקטן שבראשונה גדול מן הגדול שבשניה הלכך כי ניידי, סולהו ניידי כשמת אחד מהן ומושיבין אחר תליפין כולן לריכין לעוד אים אים ממקומו: **גמ' מס"מ.** דבעגולה היו יושבים: **ספר.** עגול הוא: **בעיבורו של עולם.** שבית המקדש נחמלא של עולם: **דומס לספר.** בעגולה: **מוג.** שני חלקי מים ואחד יין: **אל יחסר במוג.** אל יחסרו מחלק השלישי שהוא כדי הראוי למוג: **עשרים ושלשה.** שלש של שבעים: **לגאם לעסקיו.** תון לגיאכה: **סיים.** הוא גדר: **סונים בשושנים.** גדורה בשושנים כלומר בחוהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה וא"ל גדר אבנים להפסיקן שאפי' אין רחוקין מן העבירה אלא גדר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרט בה פרטות הגדר: **מסבסבים.** לוחות ודולקת כמו (שבת דף כח) "שקיפלה ולא הבהבה" ובלע"ז פלמי"ר: **בריוני.** פריצים לשון בורים: **רבי זירא.** גולא הוה ומחרבו שוקין ע"י מעשה דבדיק נפש' בתגורא שגירא בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) וקרו ליה תריבא קטן שקי: **ש"מ.** מדקתני לא היה יושב במקומו של ראשון, כי ניידי סולהו ניידי כדפרישי' לעיל: **בדוני.** בזנות: **מתני' מאיימין.** אלא יעידו עדות שקר: **מאומד.** בגמ' מפ': **דיני ממונות.** אם העיד שקר נתן ממון לזה שנפסד על ידו ומחזירו לו ומתכפר: **לפיכך נברא אדם יחידי.** כל זה אמר להם לפיכך נברא אדם יחידי להראותך שמאדם א' נברא מלואו של עולם: **הרבה רשויות בשמים.** וכל א' ברא את שלו: **ולהגיד גדולתו.** שבאותם הראשון כל הדורות מטבעות שלא היה החלה אלא חותם א': **חותם.** היינו אותו ברזל שהאורה חקוקה בו: **מטבע כמה מטבעות בחותם א'.** כל המטבעות שאדם מוכה ע"י ברזל אחת כולן דומין: **בשביבי נברא העולם.** בלו' חשוב אני כשולם מלא לא אטרד א"ע מן העולם' בעבור' אחת ומשוך ממנה:

מה

התורה העידה עליו סוגה בשושנים. לענין דם נדות נדרש כשאומרת דם כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש ואי"ת והא יחוד דאורייתא היא כדדרשינן (לעיל דף כא:) מכי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אמרת קרא דדברי קבלה למיסרי מאי דכתיב באורייתא וי"ל דלא אסרה תורה אלא בעין אמו דלא עבידא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר* ומיהו היכא דלא בעל אפילו נדה אסורה להתייחד כדאמרי' בפ"ק דכתובות (דף ז.) לא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים וא"ת והא אמרי' בפ"ק דשבת (דף יג.) מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור כו' ופי' שם בקונטרס' משום ייחוד דאשת איש אף אשתו נדה והכא אמר סוגה בשושנים וי"ל דהוא בבגדו והיא בבגדה אסורה באשת איש אפי' בלא ייחוד משום איקרובי דעתה שנהגין ומתממין זה מזה ויש חימה מ"ש דייחוד דנדה שריית מסוגה בשושנים והוא בבגדו והיא בבגדה אסרת מהיקש דאשת איש איסור אחת וי"ל דמסתבר טפי לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה כדפרישית: **ויירח** את ריח בגדיו. לשון ריח שייך בדם נדות כדאמרינן בס"פ כל היד (נדה דף כ:) ההיא איתתא דאתיא דמא קמיה דר"מ אריחיה אמר הא דם חימוד הוא: שאין

ישלש שורות של תלמידי חכמים יושבין לפניהן כל אחד ואחד מכיר את מקומו היוצרכו לסמוך סומכין מן הראשונה, אחד מן השניה בא לו לראשונה, אחד מן השלישית בא לו לשניה, בוררים להן עוד אחד מן הקהל ומושיבין אותו בשלישית ולא היה יושב במקומו של ראשון אלא יושב במקום הראוי לו: **גמ' מנא הני מילי** א"ר אחא בר חנינא דאמר קרא °שרך אגן הסהר אל יחסר המזג וגו' "שרך" זו סנהדרין למה נקרא שמה "שרך" שהיא יושבת במיבורו של עולם "אגן" שהיא מגינה על כל העולם כולו "הסהר" שהיא דומה לסהר "אל יחסר המזג" *שאם הוצרך אחד מהם לצאת רואין: אם יש עשרים ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא, ואם לאו אינו יוצא: °בטנך ערימת חטים" מה ערימת חטים הכל *נהנין ממנה אף סנהדרין הכל נהנין ממעמיהן: °סוגה בשושנים" שאפילו בסוגה של שושנים לא יפרצו בהן פרצות והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא: "אמריתו נדה שרי לייחודי בהדי גברא, אפשר איש בנעורת ואינה מהבהבת? אמר" ליה "התורה העידה עלינו "סוגה בשושנים" שאפילו בסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות' *ריש לקיש אמר מהכא °כפלח הרמון רקתך"—*אפילו ריקנין שבך מלאין מצות כרמון ר' זירא אמר מהכא °ויירח את ריח בגדיו" אל תיקרי בגדיו בוגדיו, הנהו בריוני דהוה בשיבבותיה דר' זירא דהוה מקרב להגבי היכי דניהדרו להו בתיובתא והוו קפדי רבנן, כי נח נפשיה דר' זירא אמרי: עד האידנא הוה *חריכא קטין שקיה דהוה בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי, הדהדו בלבייהו ועבדו תשובה: שלש שורות כו': אמר אביי ש"מ כי ניידי, כולהו ניידי, ולימא להו יתיבנא ברישא השתא מותביתו לי בדנבי! אמר אביי דאמרי ליה הכי: *הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים: **מתני'** כיצד מאיימין את העדים על עידי נפשות היו מכניסין אותן ומאיימין עליהן שמא תאמרו מאומד, ומשמועה, עד מפי עד, ומפי אדם נאמן, שמא אי אתם יודעין שסופנו לבדוק אתכם בדרישה ובחקירה, הוו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות: דיני ממונות אדם נותן ממון ומתכפר לו, דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף העולם *שבן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר °דמי אחיך צועקים" אינו אומר "דם אחיך" אלא "דמי אחיך" דמו ודם זרעותיו, "דבר אחר "דמי אחיך" שהיה דמו מושלך על העצים ועל האבנים לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא *וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא, ומפני שלום הבריות שלא יאמר אדם לחבירו "אבא גדול מאביך" ושלא יהו המינים אומרים הרבה רשויות בשמים, ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו, לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם, ~~ושמא תאמרו~~ מה

רבינו חננאל

א"ל ההוא מינא לרב כהנא אמריתו נדה שרי לנבהה דילמא לייחודי בהדה אפשר איש בנעורה ואינה מהבהבת א"ל התורה מעידה עלינו שאפילו סוגה בשושנים אין אנו פורצים פרצה. כפלח הרמון רקתך אפילו ריקנין ש ב י ש ר א ל מלואין מצות כרמון: הנהו בריוני דהוו בשיבבותיה דר' זירא דהוה מקרב לתו ר' זירא כי היכי דניהדרו בתיובתא והוי קפדי רבנן כד נח נפשיה דר' זירא אמרו עד האידנא הוה ר' זירא בעי עלן רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הדהדו בלבייהו והדרו בתיובתא: שלש שורות של תלמידי חכמים כו'. אמר אביי ש"מ כולהו ניידי ולימא להו עד האידנא תיבנא יתיב ברישא והשת' מותביתו לי בסוגא אמרינן ליה הוי זנב לאריות לא ראש לשועלים: מתני' כיצד מאיימין על עדי נפשות וכו'.

נוסחא כ"נ מאי"מ על ע"ג נסחות

נוסחא תיאורין על הסנהדרין על פי הפסוק (איוב ט"ו) "שרך אגן הסהר..."

נוסחא אפילו באנהרה קלה זה ישראל נפרטים מן הציבור

מהגה ל' מקורות בפסוקים להלן

[מגילה ו.]

[ב"מ פה.]

[תוס' פ"ז וס' תוס' לעיל יד: ד"ה אל יחסר ותוס' ב"מ ס. ד"ה רבא ותוס' ב"ב לו: ד"ה כל המרבה]

* בנסחות ספר. שבכל דורות נאמר חליא

תוספות פ"ד מסנה מו

[מדרש פליאה]

[ב"ב יח.]

סד א מיי' פ"ח מהל' סנהדרין הלכה (ו)[ז] סמג עשין ע:

כה ב מיי' שם הל"ח:

כו ג מיי' שם פ"ג הל"ב:

כז ד מיי' שם פ"ב הל"ג:

[ועי"ש תוס' סוטה ז. ד"ה נדה]

שאין דמך מסור בידי. מדמייתי הא שובדא לאתתי' דכילד מאומד משמע דדרים מהאי קרא דמאומד לא מיקטל דמשמע ע"פ שנים עדים שראו את המעשה ואחריני הוו עם ר"ש בן שטח, והאי דלא חשיב להו משום כבודו, והאי דקאמר "לו אני לו אתה" לאו דוקא לשון יחיד אלא אמו:

מיום שחרב בית המקדש. [illegible] דהוה מצי למימר דאף בזמן שבית המקדש קיים לי שובדא דשמעון בן שטח ל"ל אלא בעדים והתראה, דלאמר במסת (דף י:) "כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע בב' בני אדם שהרגו אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד הקב"ה מזמינן לפומדן" וי"ל דנקט "משחרב בית המקדש" משום דאז בעלי דיני נפשות לגמרי [illegible] והא אכתי הוו מצי למינקט "מ' שנה קודם חורבן הבית" כדאמר בפרק היו בודקין (לקמן דף מח.) שגלתה סנהדרי וישבה לה בחנות ואמר אלא דע דיני נפשות וי"ל מ"מ "כשהיו רוחים עוד שעה היו מוזרין לעשות הגזים כי ההיא שובדא וכיוצא בו, והא דפריך לקמן בפרק היו בודקין (שם) "ור' יוחנן בן זכאי מי הוה בסנהדרי" משום דמה שבדק בעוקלי תאנים, בדין רוצח הוא, והא דגנו משום דנפשי רוצחים הוו ומשום רציחה לא היו חוזרין. *אלא"מ והא חזינא כמה "קופרים בעיקר דמקיים כדבריכם" וי"ל דלאחר מילה תולה, ושכר מצות שעשו משתלמין בעולם הזה כדכתיב (דברים ז) ומשלם לשונאיו "אבדם" דרים הפוגעים (ב"מ דף פג:) דלפקוה לגברא, ולקפוה דהוא וכנו בעלו נעברה המחוברה? התם נמי זכות תולה לו; אלא לענין בסקילה ולידון בקולה חי"ל הוא וכנו לאו דוקא אלא בנו תחלה ואחר כך הוא דמיתתו בחלק וי"מ דנקט "משחרב בית המקדש" משום דבזמן בית המקדש בגדי כהונה היו מכפרין, מיהו ה"מ בשעשו תשובה:

כמאן כר' אחא. משמע דרבי אחא ליתא ליה לאומר בדיני נפשות ותימה דבפרק שבועת העדות (שבועות דף לו. ושם) משמע דאית לי' גבי שבועת העדות דאיתו חייב אלא בתביעת ממון ודרים ר' יוסי הגלילי מדכתיב לו ידע בעדות המתקיים בידיעה בלא רציה אמר רב פפא לימא ר' יוסי הגלילי ליתא ליה דרבי אחא דאי אית ליה בדיני נפשות משכחת לה כר"ש בן שטח ויש לומר דלמסקנא דהכא דמשני מתני' אפילו כרבנן אין צריך לאוקמי דרב אחא בדיני ממונות דווקא מיהו בדוחק יש לומר דלחייב רבי אחא בהאי דר' שמעון בן שטח דמגא ידעו עדים שהרגו בתוך כדי דיבור של התראה כיון שלא רצו אלא מאומד ולא חיישי בחבר ניחא וכו' יוסי דאמר לא בעי התראה (לעיל ד' ה:):

מיום שפתחה כו'. כל דמיום שבאתה אין ריש גלות ושל הבל אין ריש גלות ביכר כלל:

מבנף הארץ זמירות שמעו. כתוב בתשובת הגאונים שאין בני א"י אומרים קדושה אלא בשבת דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות שש כנפים לאחד וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בשבת ימי החול וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום רבש"ע אין לנו עוד כנף והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמעו: **לטובה** לא פתחה. וא"ש דכתיב (במות מו) תבלעמו ארץ טובת המלרים אינה קרויה טובה: נכנס

רבינו חננאל

אומר לה שמא ראיתם זה הרגאהד חבירו ורצחם אחריו ומצאתם חרב בידו ודם מפפסף מסנה והרת מפרפר אם כך ראיתם אין בדבריכם כלום. תניא אמר ר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד רץ אחר חבירו כו' עד לא זז משם עד שבא נחש והכישו ומת. ואקשינן וכי ההורג בר נחש הוא. ותני ר' חייא מיום שחרב בית המקדש אע"פ שבטלה סנהדרין דין ד' מיתות לא בטלו אלא מי שנתחייב סקילה או טרפה דוריסתו. מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הרינה או נסמר למלכות או נהרג ע"י לסטים. מי שנתחייב חנק או נסבע בנהר או מת בפרונכי. ופרקי' האי עבירה אחריתי נמי עבר. וקי"ל מי שנתחייב שתי מיתות נידון בתחורה ואקשינן תוב וכי מאומר בדיני נפשות הוא דלא אמר בדיני ממונות כשרין כמאן כר' אחא דתניא גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצידו בידוע שזה הרגו. ולמשמיע דדייקת הכי עד מפי עד פטול בר"נ מכלל דבדיני ממונות כשר ותתנן הוא אמר לי. מי' הלוה אמר לי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום ופרקי' אלא אע"נ דפסיל נמי בדיני ממונו' אמרינן להו בר"נ: שמא לא הייתם יודעים שפופינו לבדוק אחכם: מיום שפתחה הארץ את פיה הוקיבלה דמו של הבל שוב לא פתחה שנאמר ויזרות אמר גלות מכנף הארץ זמירות שמענו וגו' מכנפה ולא מפיה ואע"ג דכתיב ותפתח הארץ את פיה וגו' לטובה לא פתחה. גלות מכפרת עון מחצה שנא' וישב בארץ נוד. ועוד אמר גלות מכפרת נ' דברים חרב ורעב ודבר שנאמר כה אמר ה' הישבו בעיר הזאת ימות בחרב. וגו'. ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הבל שנאמר כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי ובתר דגלה כתיב ובני יכניה אסיר בנו שלתיאל בנו שלתיאל שנשתל שלא כדרך הנשתלין שנתעברה מעומד:

נו"ש/מהרנ"ך

גלות מכפרת

רב יהודה אמר רב כגיל רמ"ל

מסורת השס"ם

סח א מיי' פי"ד מהלכות סנהדרין הלכה ד:

נו"ש

(1) מאי להו לרבי מאומד - מאי מאומד (2) מאיזה בבלי [illegible] ומהו לא סי"ל בירו [illegible] סנהדרין דין ד' מיתות לא בטלו אלא מי שנתחייב סקילה או טרפה מן הנגו או חיה דוריסתו. מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הרינה או נסקר למלכות או נהרג ע"י לסטים. מי שנתחייב חנק או נסבע בנהר או מת בפרונכי. ופרקי' האי עבירה אחריתי נמי עבר. וקי"ל מי שנתחייב שתי מיתות

נו"ש

אלא מטלה סנהדרין דין ד' מיתות לא בטלה

נו"ש

אלא מאי אלא דאמר אלא דאמר

נו"ש

ד"ה אמר מר

נו"ש/מהרנ"ך

מיאמרות של רב גריס דרי"מ ד"ה מיאמרות לקין ובבא

נו"ש/מהרנ"ך

גלות מכפרת

רב יהודה אמר רב כגיל רמ"ל

מה לנו ולצרה הזאת? והלא כבר נאמר °והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגו' ~~ושמא תאמרו~~ מה לנו לחוב בדמו של זה? והלא כבר נאמר °באבוד רשעים רנה":

גמ' ת"ר *כיצד מאומד? אומר להן "שמא כך ראיתם: שרץ אחר חבירו לחורבה ורצחם אחריו ומצאתם סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר, אם כך ראיתם לא ראיתם כלום" *תניא א"ר שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו לחורבה ורצחו אחריו וראיתי סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר ואמרתי לו "רשע מי הרגו לזה-או אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי שהרי אמרה תורה °על פי שנים עדים יומת המת- היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג את חבירו", אמרו-לא זזו משם עד שבא נחש והכישו ומת והאי בר נחש הוא והאמר רב יוסף וכן תני דבי חזקיה מיום *שחרב בית המקדש אף על פי שבטלה סנהדרי {ארבע מיתות לא בטלו, לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו: מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נסקר למלכות או ליסטין באין עליו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי אמרי-ההוא הטא אחריתי הוה ביה דאמר מר *מי שנתחייב שתי מיתות-ב"ד נידון בתחורה: מאומד וכו': בדיני נפשות הוא דלא אמרינן הא בדיני ממונות אמרינן, כמאן כר' אחא דתניא ר' אחא אומר גמל *האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצידו בידוע שזה הרגו ולוטעמיך עד מפי עד דקתני, בדיני נפשות הוא דלא אמרינן הא בדיני ממונות אמרינן והתנן *אם אמר "הוא אמר לי שאני חייב לו, איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו" לא אמר כלום עד שיאמר "בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז" אלמא אף על גב דפסילי בדיני ממונות אמרינן להו בדיני נפשות, הכא נמי אף על גב דפסילי בדיני ממונות אמרינן להו בדיני נפשות: *הוו יודעים כו': אמר רב יהודה בריה דר' חייא מלמד שעשה קין בהבל אחיו חבורות חבורות פציעות פציעות שלא היה יודע מהיכן נשמה יוצאה עד שהגיע לצוארו ואע"ר יהודה בריה דר' חייא מיום שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה שנאמר °מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק" מכנף הארץ ולא מפי הארץ, איתיביה חזקיה אחוי °ותפתח הארץ את פיה" א"ל לרעה פתחה, לטובה לא פתחה ואע"ר יהודה בריה דרבי חייא *גלות מכפרת עון מחצה: מעיקרא כתיב °והייתי נע ונד ולבסוף כתיב °וישב בארץ נוד" אמר *רב יהודה גלות מכפרת שלשה דברים שנאמר *(כה אמר ה' וגו') "היושב בעיר הזאת ימות בחרב וברעב ובדבר והיוצא ונפל אל הכשדים הצרים עליכם יחיה והיתה לו נפשו לשלל" ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל שנאמר °(כה אמר ה') "כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה" ובתר דגלה כתיב °"ובני יכניה אסיר (בנו) שלתיאל בנו" אסיר=שעיברתו אמו בבית האסורין 'שלתיאל'= ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין, גמירי 'שאין האשה מתעברת מעומד' והיא

תוס' פ"ח [תוס' פ"ח] מן סגד. דומיא דסקילה כדתנן לקמן (דף מה:) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות וקומה שלו הרי כאן שנים: **ליסטין באין עליו.** שדרכן להרגו בסייף וכן נמסר למלכות שמתיזין ראשו: **הטא אחריתא הוה ביה.** שהיה מהוייב שריפה שהיא חמורה דאילו רוצח=בסייף הוא ומיתת סייף קלה כדאמרינן בארבע מיתות (לקמן דף מט:): **הא בדיני ממונות אמרינן.** עדות מאומד מדתנן ליה גבי חיוב עדי נפשות ולא תנן ליה גבי חיוב עדי ממונות בפרק דיני ממונות (לעיל דף כט.) דאמרינן הא 'סהדי שקרי אחוגרייהו זילי': **פלוגר.** נוסף. שמעתי, ולי נראה כשהגמל הזכר מזדווג עם הנקבה קרי לי' אוחר דאמר בכורות (דף מ:) גמל אחור כנגד אחור: **שזה הורגו.** שדרך *כוסס מחוייבים להכות סוסים שבידו והייתו מאומד: **וליטעמיך עד מפי עד.** דתנן הכא ולא תנא לה אחיוס בעדי ממון הכי נמי כו': **הוא אמר לנו.** "המחוייב אמר לנו שאני חייב לו אבל לא בפני התובע אמר לנו כן" לא הוה הודאה: **איש פלוני אמר לנו.** שזה חייב לזה שהוא ראה בהלוואה היינו עד מפי עד: **הודה לו.** שמיסה היו שם: **אמרינן ליה בדיני נפשות.** להרבות הדברים ולפרש לאיש, ובדיני ממונות לא איכפת לן לאיש עליהם כל כך: **פלגים.** מכת חרב קרי פלגים: **תבורות תבורות.** לכך נאמר "דמי": **בארץ נוד.** וגלה כתיב "נע" שכיפרה לו גלותו דכתיב (בראשית ד) ויגלה קין: **שלשה דברים.** חרב ורעב ודבר: **לא יגלה.** שום הגלהה וכיוצא מלך יהודה כתיב: והיא

תוס' פ"ח [תוספתא שם שבועות לה.]

כתובות ל. ע"ש סוטה מ: ע"ש

* עיין בפסוק דאמרו ה: ה (ד"ה נמי פסוק הבא)

** פירוש לשון בלי נטורא על הקריאה. בחלק הפירוש נאמר לשון דברי תיקון

נקמן פא. ע"ש]

תוס' פ"ח [תוספתא ב"ק פ"ג]

לעיל כט.

ב"ב נב. שבועות לד. [תוספתא ב"ק פ"ג]

לעיל כט.

ישעיה כד.

במדבר עח.

[ברכות מו. ע"ש] שם

ירמיה כא.

שם כב.

הושע ג.